EGY ISMERETLEN NAGYSÁGRÓL.

Írta: LÁSZLÓ ARTHUR.

Azok az érvek. melyek a szellemi élet legkülönbözőb megnyilványulásainál a nők képességei mellett szólnak, oly erősek és oly gyakran alkalmazhatók (és a mai férfitársadalomban bizony még minduntalan alkalmazandók is), hogy az ellentábor már a banalitás vádját veti feléjük, mely – a megcáfolás lehetőségének híján – végre is az egyetlen fegyvere. A pszichológiai, pszichofizikai, erkölcsi, szociológiai érveken és az „általános emberidnek egyéb érvein kívül különösen a történelmi érvet szokta érni ez a vád. mert hiszen ez az érv a legközvetlenebb hatású és első pillanatra is a legmegdönthetetlenebb. Pedig ha tudnák, hogy amikor rámutattunk a történelem ismertebb nagy női alakjaira, egészen a trónig, az államkormányzás nehéz feladatáig, akkor csak „kóstolót" kaptak és ha Klio Justitiával karöltve jelenne meg, hogy a maga teljességében, hűséggel és igazsággal mutassa be a múlt igen nagy eredménnyel működött, de nagyrészt ismeretlenül maradt nőalakjai egész csoportjának csodálatos kaleidoszkópját, akkor a történelmi érv egyrészt a rendkívüli érdekesség folytán sohasem válhatnék banálissá, másrészt egymagában is elegendő volna az elfogultság megsemmisítésére, az ellenvélemény végleges elhallgattatására.

Íme, itt van például a technika, melynek igen nagy és szép múltja van, de amelynek története még úgyszólván nincsen feldolgozva· talán azért nem, mert a technikában, mely ko-

runkra rányomta a rohanás bélyegét, a folytonos előrecsapásban nem gondolnak a múlttal. Ama csekély kutatás közben, melyet a technika múltja felé, egészen más szempontból végeztem, akarva nem akarva minduntalan rábukkantam egy-egy női nagyságra, akiket valóban érdemes volna a feledés homályából kihozni. A modern technika ágaiban, nevezetesen a motor-, az automobil- és a repülőgéptechnikában megismerkedtünk női kiválóságokkal és kellett, hogy megismerkedjünk velük, mert sikeres működésüknek tanúi voltunk és vagyunk. De a régi technikában is, sőt annak legspeciálisabb, legismeretlenebb elágazásaiban is ott látja a kutató a nőket, akik nagyot, maradandót alkottak. Az alkotás megmaradt, azt és annak eredményeit az utódok élvezik, de az alkotók neveiért vissza kell menni a múltba.

A következőkben ezúttal azon nők egyikéről óhajtok néhány szóval megemlékezni, akik a nők elől azelőtt is, mint most is nagyrészt elzárt technikának még a férfiak részéről is elhanyagolt ágazataiban nagy eredménnyel működtek.

Hogy Stein Nanetta érdemeit kellően méltányolhassuk, elsősorban tekintetbe kell vennünk azt, hogy amikor ő atyjának, Stein András ausburgi zongora- és orgonakészítő mesternek örökét (í792-ben) átvette, akkor a zongorakészítés technikája még a kezdetlegesség stádiumában volt; és hogy ebből kibontakozott, az igen nagy mértékben Stein Nanettának köszönhető. Abban az időben (amikor egy zongoráért 100 louisdorral és egy hordó rajnai borral fizettek) ez a technika még teljesen empirikus volt, a rendszeres, biztos munkát lehetővé tevő tudományos alapokat jóval később (Helmholztól kezdve) vetették meg. Rendkívüli kitartás, szakadatlan próbálgatás, folytonos éles figyelem, hosszú éveken át fáradságos (a legtöbbször kerülő) utakon megszerzett gyakorlat, a szerkezeti anyagoknak pontos, de akkor még igen nehezen megszerezhető ismerete és szinte művészies fogások voltak a sikeres gyártás előfeltételei, úgy hogy joggal nevezték a zongorakészítést művészetnek (és nem mesterségnek), mert annak elsajátítása– – a közönséges iparszerű működés jellegével szemben – csak a leggöröngyösebb utakat is megjárni tudó kiválóságoknak lehetett fenntartva. De Stein Nanetta a zongorakészítésnek nemcsak szellemi részében volt akkor a legelső, hanem szakmájának kézitechnikai részében is buzgón működött: „die Tochter Andreas Stein's hantirte wie ein Mann mit Hobel und Säge.”

Később férjhez ment Streicher bécsi zongoratanárhoz, de azért a zongorakészítést – Bécsben felállított műhelyében – folytatta, sőt nemsokára férjét is rábírta arra, hogy munkájában résztvegyen. Az ő műhelyükből kikerült »Streicher«-zongorák, melyeket akkor joggal a legjobbaknak ismertek el és melyek a külföldi piacon is, különösen Németországban, hosszú időn át kizárólagosan első helyen állottak, az újabb találmányok hosszú sora mellett is sokáig mintaképül szolgáltak és rohamosabb fejlődésnek vetették meg alapját.

Mikor e néhány sorban örömmel állítok ez ismeretlen nagyságnak szerény .idegen. emléket (a németek is alig tudnak róla, mert különben e mellét verő nemzet nagy büszkeségében bizonyára méltó emléket állított volna ez asszonynak), nyugodtan állítom az ily asszonyok történetét az ellentábor elé, hogy ám folytassa csak támadását a .banális. történelmi érv bevehetetlen vára ellen, mely – ha katonái nem is kényszerítették még meghódolásra az ellent – legalább nem szorul a védelemre.